

Володимир Сойка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Для забезпечення якості підготовки викладача вищої школи до формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів у Технічному коледжі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя активно використовуються досліджені науковцями [див.: 1–20] критерії і показники рівнів професійної компетентності.

Зокрема, у публікаціях Л. Лебедик [3, с. 77–82; 4, с. 49–54; 10, с.167–177] визначені критерії сформованості професійної компетентності фахівців на основі положень критеріального підходу (у критеріях має фіксуватися діяльнісний стан фахівця-суб'єкта, нести інформацію про сутнісний характер його професійної діяльності, про ставлення і мотиви її виконання) і сутнісних характеристик професійної компетентності. Автор, розглядаючи структуру професійної компетентності викладача вищої школи як єдність його компонентів, оцінює її за компонентами, що також є й основними критеріями:

когнітивним – засвоєння знань професійних і суміжних з ними предметів, аргументоване обґрунтування власних думок щодо вирішення професійних ситуацій [4, с. 49–50; 20]; *діяльнісним* – рівень сформованості умінь викладача, ініціація навчання, активна і продуктивна участь у спільному навчанні; корекція власної поведінки; адекватна самооцінка значущості своєї участі у спільній навчальній роботі; *особистісним* – ступінь сформованості професійно важливих якостей особистості викладача вищої школи.

Зміст критеріїв рівнів професійної компетентності викладачів вищої школи має прояв у відповідних показниках. Ось якими є параметри запропонованих критеріїв. *Когнітивний критерій* передбачає засвоєння фахівцем фахових знань для вирішення професійних ситуацій, аргументоване обґрунтування власних думок щодо вирішення професійних ситуацій, відповідає сучасним вимогам до фахівців стосовно швидкої адаптації у змінних і складних професійних діях [4, с. 49–50].

Діяльнісний критерій щодо ініціації навчання, активної і продуктивної участі у спільному професійному навчанні є системою потреб, цілей, мотивів, які змушують фахівців оволодівати фаховими знаннями, усвідомлено ставитися до навчання, бути суб'єктом процесу навчальної діяльності. Щодо адекватної самооцінки значущості своєї участі у спільному навчанні і корекції власної поведінки, діяльнісний критерій спрямований на усвідомлення ступеня своєї участі в означеній діяльності, критичне ставлення до якості одержуваної ним освіти, самоаналіз рівня власної компетенції як фахівця.

Особистісний критерій є системою вимог до належного рівня професійно важливих якостей особистості студента, основними показниками якого є такі професійні якості особистості: *якості креативності й інтелекту* – передбачливість; гнучкість; широта наукового світогляду; різноманітність оцінювання явищ і подій; готовність сприйняти нову незвичну інформацію; вміння розуміти й оцінювати події через причинно-наслідкові зв'язки; орієнтація на суттєві, об'єктивно необхідні ознаки явищ і подій тощо; *якості, що пов'язані зі ставленням до праці* – уважне ставлення до обов'язків, працелюбність, творчість у роботі; *якості, що характеризують загальний*

стиль діяльності й поведінки – самостійність, дисципліна, дотримання слова, авторитетність, енергійність.

Отже, для визначення готовності викладача вищої школи до формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів використано дев'ять основних показників: 1) теоретичні знання фахових і суміжних дисциплін; 2) спеціальні знання; 3) організаційні вміння; 4) комунікативні вміння; 5) дидактичні вміння; 6) проєктувальні вміння; 7) інтелект і креативність; 8) ставлення до професійної діяльності; 9) стиль поведінки і діяльності. На основі цих показників розвитку професійної компетентності виділено чотири логічні рівні прояву кожного критерію та розроблена програма моніторингу рівнів готовності викладача вищої школи до формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів.

Ступінь прояву *когнітивного* критерію, – рівень засвоєння фахових знань, аргументоване вирішення професійних ситуацій, – виявляється за такими характеристиками рівнів засвоєння знань: перший рівень – поверхові теоретичні знання; другий рівень – знання неповні, але є правильним їх відтворення на основі розуміння алгоритмів діяльності викладача; третій рівень – не лише повне й правильне відтворення знань, а й доцільне їх застосування; четвертий рівень – створення суб'єктивно нових знань.

Для ступеня прояву *діяльнісного* критерію, – дидактичні, організаційні, комунікативні та проєктувальні вміння, ініціація навчання, активна і продуктивна участь у спільному навчанні; адекватна самооцінка значущості своєї участі у спільній роботі; корекція власної поведінки, – властиві такі характеристики рівнів застосування вмінь фахової діяльності: перший рівень – відсутність умінь, професійна діяльність неможлива; другий рівень – діє за алгоритмом, може вчити інших; третій рівень – розвинута система вмінь, у тому числі проєктувальних, які «попереджують творчість»; четвертий рівень – творчо діє, незвично, нестандартно працює.

Ступінь прояву *особистісного* критерію, – професійно важливі якості особистості, – характеризується такими рівнями розвитку означених якостей, як: перший рівень – початковий; другий рівень – активного удосконалення; третій рівень – розвинутий; четвертий рівень – глибокий [11, с. 71–75].

Ці критерії оцінювання є вихідним моментом для визначення рівнів готовності викладача вищої школи до формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів і сприяють реалізації механізму контролю знань, умінь, навичок і професійних якостей викладачів вищої школи. Доцільними є такі види контролю знань: попередній, поточний, тематичний і підсумковий [4, с. 53].

Виділення критеріїв і показників рівнів готовності викладача вищої школи до формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів дало можливість діагностувати рівень розвитку означеної якості в цілому та окремих її компонентів, і цілеспрямовано на цій основі будувати технологію фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Лебедик Л. Багаторівнева система педагогічної підготовки викладачів економіки у країнах Європи. *Тези Всеукраїнської наук.-практичної конф. «Проблеми забезпечення якості вищої освіти України в умовах інтеграції до Болонського процесу»* (16-18 грудня 2009 р.). К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. С. 100–104.
2. Лебедик Л.В. Використання інформаційних технологій для забезпечення якості системи підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури. *Інформаційні технології – 2017* : зб. тез IV Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, 18 трав. 2017 р., м. Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка; відповід. за вип.: М.М. Астаф'єва та ін. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. С. 132–134.

3. *Лебедик Л.В.* Компоненти структури педагогічної компетентності магістра економіки. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. Вип. 46. С. 77–82.
4. *Лебедик Л.В.* Критерії і рівні сформованості педагогічної компетентності магістрів економіки. *Постметодика*. 2009. №7 (91). С. 49–54.
5. *Лебедик Л.В.* Моніторинг якості педагогічного професіоналізму магістрів економіки. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Додаток 2 до №3, том III (28). 2011. С. 129–135.
6. *Лебедик Л.В.* Моніторинг якості системи підготовки викладача вищої школи. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». К. : Гнозис, 2015. Додаток 1 до вип. 36, Том II (62). С. 465–473.
7. *Лебедик Л.В.* Моніторинг якості системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : збірник матеріалів II регіональної науково-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 листопада 2018 року). / укладачі: Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль, 2019. - С. 35–42.
8. *Лебедик Л.В.* Принципи вимірювання якості знань як результату навчання. Abstracts second international summer school «Educational measurement : teaching, research and practice». 18–25 September 2010, Foros (Crimea, Ukraine). Nizhyn, 2010. С. 36.
9. *Лебедик Л.В.* Сучасні наукові підходи до якості підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури. *Якість вищої освіти : сучасні тенденції та перспективи розвитку освітньої діяльності вищого навчального закладу* : матеріали ХLI Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 18-19 лютого 2016 р.). Полтава : ПУЕТ, 2016. С. 200–203.
10. *Лебедик Л.В.* Формирование общих и профессиональных компетенций магистра экономики как будущего преподавателя. *Теоретико-методические основы внедрения компетентностного подхода в высшей школе* : монография / под ред. д.пед.н., проф. В.Ю. Стрельникова. Харьков : Издательство Иванченко И. С., 2018. С. 167–177.
11. *Стрельников В.Ю.* Акмеологічна компетентність викладача вищої школи. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*. № 31 (244). Черкаси : ЧНПУ імені Богдана Хмельницького, 2013. С. 71–74.
12. *Стрельников В.Ю.* Дослідження якості педагогічної практики магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Якість вищої освіти : вдосконалення змісту та організації практичної підготовки студентів* : матеріали ХL Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Полтава, 25–26 лютого 2015 р.). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 76–78.
13. *Стрельников В.Ю.* Критерії якості освітнього середовища в педагогічній системі М.В. Остроградського. *М.В. Остроградський видатний математик, механік і педагог*. Матеріали міжнародної конференції, присвяченої 200–річчю з дня народження М.В. Остроградського 26–27 вересня 2001 року. Полтава : ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 2001. С. 154–156.
14. *Стрельников В.Ю.* Критерії якості підготовки бакалаврів економіки. *Економіка, бізнес-адміністрування, право*. 2018. Вип. № 4(4). С. 301–308.
15. *Стрельников В.Ю.* Критерії якості підготовки фахівців у закладах освіти. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : збірник матеріалів II регіональної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 20 листопада 2018 року). / укладачі : Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль, 2019. С. 73–79.
16. *Стрельников В.Ю.* Менеджмент якості підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14 15 травня 2015 р.). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 194–197.
17. *Стрельников В.Ю.* Педагогічна діагностика якості підготовки майбутніх фахівців : *Морские технологии : проблемы и решения – 2014* : Материалы Всеукраинской научно-практической конференции преподавателей, аспирантов и сотрудников. Керчь : Керченский государственный морской технологический университет, 2014. С. 210–220.
18. *Стрельников В.Ю.* Показники якості дидактичної системи згідно з вимогами ISO 9001. Матеріали ХХХII міжнар. наук.-метод. конф. «Якість вищої освіти : інтерактивні методи спільної навчальної діяльності викладачів і студентів», 29–30 березня 2007 року. Полтава : ПУСКУ, 2007. С. 154–155.

19. Стрельников В.Ю. Система якості підготовки бакалаврів економіки за міжнародними стандартами ISO 9001:2008. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філософія. Політологія»*. Вип. 94-96. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. С. 151–156.

20. Стрельников В.Ю. Философские основы проектирования дидактических систем в русле компетентностного подхода. *Теоретико-методические основы внедрения компетентностного подхода в высшей школе* : монографія / под ред. д.пед.н., проф. В.Ю. Стрельникова. Харьков : Издательство Иванченко И. С., 2018. С. 9–28.

Катерина Гризна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Для забезпечення якості формування у майбутніх фахівців медичного профілю професійно-комунікативної компетентності важливим є усвідомлення ними професійних знань, умінь і навичок, розвиток особистісних якостей, які є виявом духовності й культури, відповідного мислення. Саме компетентність є важливішим показником професіоналізму, готовності людини до здійснення тієї чи іншої діяльності [20, с. 9–28].

Проблеми забезпечення якості освіти [1–5; 7; 9–10; 12–18 та ін.] і формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців [6; 8; 11; 19; 20 та ін.] були об'єктом дослідження сучасних науковців. Узагальнюючи підходи різних авторів до визначення суті поняття «професійна компетентність», розглядаємо його як інтегральну характеристику ділових та особистісних якостей фахівця, що відбиває рівень знань, умінь і навичок, професійного досвіду, а також особистісних якостей, необхідних для досягнення цілей професійної діяльності.

Професійна компетентність фахівця будь-якого профілю включає низку компетентностей, з яких найбільш значущими є такі: спеціальна компетентність, соціальна компетентність, комунікативна компетентність, яка вимагає знання іноземних мов, високий рівень культури мови й спілкування, психологічна компетентність, інформаційна компетентність.

У структурі професійної компетентності сучасного фахівця медичного профілю роль і значущість комунікативної компетентності значно зростає.

Сучасний фахівець медичного профілю повинен бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних сферах, у різних ситуаціях, легко запобігти будь-яким конфліктним ситуаціям чи уміти вийти з них. Раніше від фахівців медичної галузі вимагалася головним чином наявність медичних знань, нині ж від них усе більше вимагається також наявність якостей організатора й керівника. З огляду на це від фахівців медичної галузі вимагається поєднання глибоких медичних знань і комунікативних знань і вмінь, які дозволяють достатньо ефективно спілкуватися.

Отже, сучасний фахівець медичної галузі є активним суб'єктом спілкування, адже він повинен уміти встановлювати та підтримувати контакт з людьми, аргументовано переконувати та відстоювати свою професійну позицію, тобто володіти комунікативною компетентністю. Тому нагальним постає завдання формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх фахівців медичного профілю і створення умов для її вироблення у випускників закладів медичної освіти.

Комунікативна компетентність в різних аспектах вивчалась ученими: теоретично-методологічні основи впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес закладів освіти різного типу (В. Болотов, В. Булгакова, І. Зимня, О. Пометун та ін.), значення комунікації в різних сучасних сферах життєдіяльності людини (Г. Єлізарова,